

**Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission**

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2015

POLISH

HIGHER LEVEL

**Wednesday, 17 June
09:30 - 12:30**

Przeczytaj uważnie tekst, a następnie odpowiedz na pytania w części I, II i III.

Odpowiadaj wyłącznie w języku polskim.

maksymalna liczba punktów: 100

Fanatyzm we współczesnym świecie

1. Fanatyzm przybiera różne rozmiary i formy, uwidaczniając się najczęściej w polityce, religii, sporcie oraz innych licznych strefach życia podatnych na konflikt. Na boiskach sportowych fanatyczni szalikowcy biją się między sobą w obronie dobrego imienia drużyny piłkarskiej, której kibicują. Do fanatycznej przemocy odwołuje się polska młodzież, która tworzy subkulturowe grupy kierujące się własnym nierzadko fanatycznym kodeksem postępowania. Nie tak dawno trzech 17-latków zaatakowało w Legionowie pijanego mężczyznę w ramach „usuwania chodzących śmieci”. Innym razem młodzi sataniści z Białej Podlaskiej po wypiciu siarkowego wina, które miało przywoływać skojarzenia z piekłem, porozbijali tablice i nagrobki na miejscowym cmentarzu. Przytoczone fakty świadczą o poważnym kryzysie współczesnej kultury i jej zagrożeniu przez fanatyzm.
2. Fanatyzm to nieustępliwa i bezkrytyczna wiara w słuszność jakiejś sprawy, połączona z nietolerancją i ostrym zwalczaniem odmiennych poglądów. Takie przekonanie, często niezgodne z obiektywnymi zasadami zdrowego rozsądku, jest realizowane w sposób przesadny, irracjonalnie entuzjastyczny i bezkompromisowy. Znajduje ono podatny grunt w stereotypach i skojarzeniach, których źródłem jest niewiedza lub przesady. Fanatyk uważa, że zna prawdę, i wierzy w swoją wielkość. Kieruje się emocjami bardziej niż rozumem. Przyjmuje postawę dogmatyczną, nietolerancyjną i dyskryminuje ludzi wyznających odmienne poglądy. Odczuwa wewnętrzny imperatyw głoszenia własnych przekonań oraz zwalczania odmiennych systemów wartości i opartego na nich postępowania. Aby pokonać przeciwnika, odwołuje się do wszystkich dostępnych mu środków, w tym także do przemocy.
3. Fanatyzm nie pojawia się nagle. Jest wiele przyczyn wywołujących taką postawę. Jedną z nich, według psychologów, są wrodzone predyspozycje typowe dla osobowości schizoidalnych i paranoidalnych. Osoba schizoidalna zamyka się w sobie, ogranicza relacje z innymi, jest obojętna na otaczającą rzeczywistość. Ucieka w świat iluzji i samotności, bo jedynie w nim czuje się bezpieczna. Paranoik natomiast jest przeświadczony, że padł ofiarą niesprawiedliwości i z uporem dochodzi swoich praw. Cierpi psychicznie, sądząc, że jest niesłusznie prześladowany i nienawidzony przez otoczenie. W sytuacjach trudnych, wiedziony lękiem, stosując mechanizmy obronne, buduje nieprawdziwą wizję rzeczywistości. Utajone złości typu „ja ich nienawidzę” przekształca w sąd „oni mnie nienawidzą”.
4. Do rozwoju fanatyizmu mogą również przyczyniać się warunki społeczne. Fanatykiem staje się często osoba bezradna życiowo, niedojrzała emocjonalnie, szukająca stałego wsparcia i pomocy ze strony innych. W postawach fanatycznych osobowości niedojrzałe znajdują rozwiązanie swoich problemów, poczucie bezpieczeństwa oraz wrażenie sensowności życia i świata. Źródłem pozytywnego klimatu dla rozwoju postaw fanatycznych jest także fanatyizm zbiorowy. Postawy nietolerancji, agresji, uprzedzeń religijnych, rasowych czy etnicznych są tego jaskrawym przykładem.
5. Zanim agresor odwoła się do przemocy, musi znaleźć swojego wroga i uczynić z niego ofiarę. W tym celu potrzebuje kampanii ideologicznej, której sprężyną staje się fanatyzm. Podejrzenia, półprawdy i pomówienia zastępują inne środki argumentacji i prowadzą nieuchronnie do zniesławienia ofiary. Możemy zatem stwierdzić, iż każdą postawę fanatyczną, bez względu na jej uwarunkowanie, tworzy człowiek, spychając innych na wrogie pozycje. Osoba atakowana zostaje włączona w krąg ludzi złych, w świat, w którym rządzi

chaos i fałsz. Tym samym fanatyk jako herold prawdy i dobra, walcząc z kłamstwem i złem, kreuje siebie na charyzmatycznego przywódcę i zbawiciela rodzaju ludzkiego. To pomaga mu poczuć się usprawiedliwionym za swoje agresywne zachowanie i uwierzyć, że przemoc, którą stosuje, służy wyzwoleniu ludzkości.

6. Dotychczasowe rozważania prowadzą do jednoznacznego stwierdzenia, że fanatyzm jest zawsze złem. Przekreśla bowiem możliwość poznania prawdy przez człowieka oraz uniemożliwia współzycie międzyludzkie na wszystkich poziomach. Fanatyzm stanowi więc zagrożenie dla współczesnego świata. Należy mu zatem przeciwdziałać, eliminując go ze wszystkich obszarów działalności człowieka. Celowi temu powinno służyć wypracowanie nowych powszechnie przyjętych standardów etycznych, uznawanych i respektowanych przez wszystkich ludzi, niezależnie od poglądów i opcji politycznych, światopoglądowych czy moralnych. Standardy te powinny być oparte na dwóch podstawowych wartościach: dialogu połączonym ze zdolnością do krytycznego myślenia oraz akceptacji pluralizmu poglądów.

7. Umiejętność krytycznego myślenia pozwala zweryfikować prawdziwość własnych poglądów oraz dostrzec powiązania między uznawanymi przekonaniem a stereotypami, błędnymi skojarzeniami i niewiedzą. Ten, kto myśli krytycznie, stwierdzi z pokorą, że wielu rzeczy jeszcze nie wie i daleko mu do poznania całej prawdy. Poszukiwanie prawdy wymaga jednak dialogu prowadzonego szczerze, w wolności należnej każdemu człowiekowi.

8. Agresywną przemoc można przezwyciężyć pod warunkiem promowania w społeczeństwach postawy otwartej, tolerancyjnej i partnerskiej, akceptującej pluralizm poglądów na te same kwestie. Świadomy udział obywateli w życiu społecznym i państwowym jest podstawowym i skutecznym środkiem wzmocnienia takiego pluralizmu. Odpowiedzialne i krytyczne współdziałanie wszystkich ze wszystkimi stanowi antidotum na fanatyczną przemoc. We współczesnym świecie, którego jedną z najcenniejszych zdobyczy jest otwarcie się ludzi na szeroko pojęty dialog, fanatyzm powinien być uznany za agresywną formę antydialogu.

9. Wypracowanie nowych powszechnie przyjętych zasad etycznych, opartych na godności człowieka i wynikających z niej praw człowieka, winno się przyczynić do wyeliminowania fanatyzmu z każdej dziedziny życia. Czas najwyższy, abyśmy wszyscy uświadomili sobie, iż jesteśmy odpowiedzialni za tworzenie kultury opartej na wzajemnych relacjach wyzbytych z fanatyzmu i przemocy.

Opracowano na podstawie artykułu Artura Filipowicza pt. *Fanatyzm we współczesnym świecie*, „Przegląd Powszechny”(4/1998)

ZADANIA

Część I

(30/100)

1. Jakie zachowania i postawy decydują o tym, że określamy kogoś mianem fanatyka? Podaj pięć cech, które autor wymienia w 2. akapicie. (5)

2. Podaj trzy najważniejsze sposoby przeciwdziałania fanatyzmowi, o których autor mówi w akapitach 6, 7, 8 i 9. (5)

3. Odwołując się do treści tekstu (akapit 2, 3, 4 i 5),

a) napisz, jakie są dwie główne przyczyny sprzyjające tworzeniu się postaw fanatycznych oraz

b) wyjaśnij, na czym polega różnica w ocenie postawy fanatycznej, dokonanej przez samego fanatyka i przez społeczeństwo. (5)

4. „Fanatykiem staje się często osoba bezradna życiowo, niedojrzała emocjonalnie, szukająca stałego wsparcia i pomocy ze strony innych. W postawach fanatycznych osobowości niedojrzałe znajdują rozwiązanie swoich problemów, poczucie bezpieczeństwa oraz wrażenie sensowności życia i świata”. (akapit 4) Co oznacza ta wypowiedź w kontekście przeczytanego tekstu i czy się z nią zgadzasz (lub nie zgadzasz)? Uzasadnij swoją odpowiedź. (5)

5. „Na boiskach sportowych fanatyczni szalikowcy biją się między sobą w obronie dobrego imienia drużyny piłkarskiej, której kibicują”. (akapit 1) Odwołując się do treści tekstu, opisz postawy fanatyczne widoczne w zachowaniu kibiców sportowych. (5)

6. „Umiejętność krytycznego myślenia pozwala zweryfikować prawdziwość własnych poglądów [...]. Ten, kto myśli krytycznie, stwierdzi z pokorą, że wielu rzeczy jeszcze nie wie i daleko mu do poznania całej prawdy”. (akapit 7) Co oznacza ta wypowiedź w świetle przeczytanego tekstu? Odpowiedź uzasadnij. (5)

Część II

(30/100)

„Przytoczone fakty świadczą o poważnym kryzysie współczesnej kultury [...]”. (akapit 1)

Używając około 100 słów, skomentuj ten cytat w świetle przeczytanego tekstu, wyrażając własną opinię na ten temat.

Część III

(40/100)

Napisz wypracowanie na jeden z poniższych tematów, używając około 300 słów:

1. Głęboka wiara niesie ze sobą nie tylko nagrodę, ale i ryzyko.

ALBO

2. „Najbogatszym jest ten, kto na najmniejszym poprzestaje”. (*Sokrates*)